

Poticanje i razvijanje kreativnosti djece oštećena sluha i / ili govora u odgojno - obrazovnom procesu

Dulčić, Adinda; Pavičić Dokoza, Katarina; Bakota, Koraljka

Source / Izvornik: **Pravo djeteta na odgoj i obrazovanje : teorije, politike i prakse, 2015, 76 - 79**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:257:893509>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[SUVAG Polyclinic Repository](#)

Izv. prof. dr. sc. Adinda Dulčić, dr. sc. Katarina Pavičić Dokoza i mr. sc. Koraljka Bakota:
Poticanje i razvijanje kreativnosti djece oštećena sluha i / ili govora u odgojno-obrazovnom procesu

Sažetak

Brojna istraživanja pokazuju da su djeca s teškoćama jednako kreativna i darovita kao i djeca bez teškoća. Postoje metode kojima se kod djece s teškoćama mogu potaknuti kreativnost i/ili osvijestiti afiniteti ili čak darovitost te istovremeno jačati kognitivne, psihičke, jezično-govorne, taktilne, vizualne, senzorne i motoričke sposobnosti. Osobita važnost poticanja kreativnosti je u tome da učenici s teškoćama razvijaju pozitivan stav prema sebi, ali i da okolina takvu djecu doživljava na potpuno drugačiji način – više nije u prvom planu teškoća već, naprotiv, djetetova sposobnost. Učitelji ili rehabilitatori koji ih vode u tom procesu upoznaju ih s njihovim sposobnostima.

Verbotonalna metoda sa svojim postupcima u procesu rehabilitacije djece s teškoćama slušanja i govora u Poliklinici SUVAG potiče dijete da koristi sve svoje potencijale kako bi izgradilo što kvalitetniju komunikaciju s okolinom ali i da istovremeno razvije kreativnost, a neki i osvijeste darovitost. U radu će se pokazati postupci i dometi učenika oštećena sluha i/ili govora koji se rehabilitiraju po verbotonalnoj metodi i školuju u Osnovnoj školi Poliklinike SUVAG.

Ključne riječi: verbotonalna metoda, kreativnost, djeca oštećena sluha i/ili govora

Prema *Konvenciji o pravima djeteta* (Međunarodni ugovori, br. 12/1993) i *Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom* (Međunarodni ugovori, br. 6/2007., 3/2008., 5/2008) svako dijete ima pravo na primjereno obrazovanje. Potpisivanjem navedenih konvencija osigurali su se uvjeti za provođenje inkluzivnog obrazovanja koje omogućava učenicima, bez obzira na teškoće, okolnosti i iskustva, ostvarivanje svih njihovih potencijala. Inkluzivni odgojno-obrazovni proces organizira se na način da se mobiliziraju svi postojeći potencijali učenika s teškoćama u razvoju i pritom smanje učinci teškoća. Za uspješno školovanje u redovitim uvjetima odgoja i obrazovanja posebno je važno omogućiti učenicima sudjelovanje u aktivnostima u kojima, unatoč svojim teškoćama, mogu sudjelovati ravnopravno i u njima postizati uspjehe (Dulčić, Pavičić Dokoza, Bakota, Čilić Burušić, 2012). Najlakši put, iako naizgled može izgledati kao najteži, jest taj da se učenici, posebice učenici s teškoćama, usmjere na sadržaje za koje imaju talent ili afinitet.

Pedesetogodišnje iskustvo djelatnika Poliklinike SUVAG potvrđuje da djeca oštećena sluha i/ili govora, uz poticajne i dobro osmišljene rehabilitacijske i edukacijske programe, kroz višesjetilno iskustvo, uspješno izražavaju kreativnost te brže i lakše uče edukativne sadržaje. Istraživanjem fenomena kreativnosti i kreativnog rješavanja problema od sredine prošlog stoljeća bave se znanstvenici raznih struka, na svim razinama. Gotovo se svi slažu s tim da su brojni čimbenici važni za poticanje kreativnosti kod djece, kao i s tvrdnjom da bi odgojno-obrazovne ustanove trebale biti kolijevka kreativnosti. Vrlo je važno da djelatnici u odgojno-obrazovnim i/ili rehabilitacijskim ustanovama stvore ozračje u kojem se kreativni razvoj ne zatomi, nego ga se potiče. Bouillet i Bijedić (Bouillet, Bijedić, 2007, 113–132) ističu kako pozitivno, podržavajuće i kulturalno osviješteno ozračje pridonosi boljem postignuću učenika. Jeffrey i Woods (Jeffrey, Woods, 1996) proveli su istraživanje kojim su koje ih je dovelo do zaključka da ozračje u razredu i školi utječe na kreativnost. Davies, Jindal-Snape, Collier, Digby, Hay i Howe (Davies, Jindal-Snape, Collier, Digby, Hay, Howe, 2013, 80-91) su

analizirali 210 istraživanja o edukaciji, politici/načelima i profesionalnoj literaturi koja se odnose na stvaranje kreativne okoline za učenje u školama. Izdvojili su nekoliko empirijskih istraživanja objavljenih u periodu od 2005. do 2011. godine. u kojima su izdvojeni čimbenici važni za razvoj kreativnosti kod djece i mladeži, i to:

- fleksibilno korištenje mjesta i vremena;
- dostupnost potrebnog materijala;
- rad izvan učionice/škole;
- poštivanje u odnosu između učenika i učitelja;
- prilike za suradnju s vršnjacima;
- svjesnost o učenikovim potrebama;
- samoinicijativno planiranje.

Christidou, Tsevreni, Epitropou i Kittas (Christidou, Tsevreni, Epitropou, Kittas, 2013, 59-83) su proučavali dječje ponašanje tijekom igranja. Temelj za istraživanje bila je analiza projekta o utjecaju školskog prostora u više osnovnih škola u Volosu u Grčkoj tijekom 2010. i 2011. godine na odgojno-obrazovni proces. Rezultati su pokazali da djeca doživljavaju prostor škole kao mjesto za rekreaciju, igru, opuštanje i komunikaciju s vršnjacima.

Osim okruženja, jednaku važnost imaju metode poučavanja koje svojim specifičnim postupcima kod učenika potiču razvoj kreativnosti. Lau i Lee (Lau, Lee, 2015, 3-18) su objavili rad koji govori o ulozi simulacije u kreativnosti primjenom 3D virtualnog okruženja. Dokazano je da navedeno iskustvo pozitivno utječe na proces učenja. Istraživanje je pokazalo visoko interaktivno virtualno okruženje, u kojem su istraživanje i zabava kanali kroz koje se odvija učenje, može pojačati samo njegovo iskustvo.

Autori učiteljima predlažu stvaranje stimulativne virtualne realnosti, na primjer u obliku igara, kako bi pomogli razviti pozitivne navike u procesu učenja.

Učenici s teškoćama u razvoju zahtijevaju veću pozornost i aktivnost učitelja, rehabilitatora i roditelja u odgojno-obrazovnom procesu. Iako je njihov proces školovanja složeniji, to ne znači da je uspješnost tih učenika smanjena.

Neuspješnost učenika s teškoćama u razvoju, naročito u uvjetima inkluzivnog obrazovanja, najčešće je povezana s negativnim stavovima učitelja, nedovoljnim znanjima i vještinama iz područja rehabilitacije, logopedije, odgoja i obrazovanja i drugih srodnih znanosti. Iz istih razloga postoje odgojno-obrazovni djelatnici koji smatraju da se kreativnost odnosi samo na darovitu djecu, dok djecu s teškoćama u razvoju ne percipiraju kao djecu koja posjeduju takav potencijal.

Postoje metode kojima se kod djece s teškoćama mogu potaknuti kreativnost i/ili osvijestiti afiniteti ili čak darovitost te istovremeno jačati kognitivne, psihičke, jezično-govorne, taktilne, vizualne, senzorne i motoričke sposobnosti.

Verbotonalna metoda sa svojim postupcima u procesu rehabilitacije i odgoja i obrazovanja u Poliklinici SUVAG potiče dijete oštećena sluha i/ili govora da koristi sve svoje osjetilne potencijale kako bi izgradilo što kvalitetniju komunikaciju s okolinom, uz istovremeno razvijanje svih svojih potencijala koji se odnose na razvoj kreativnosti, a kod neke djece i osvješćivanje darovitosti.

Poticanje kreativnih potencijala kod učenika je važno jer im se omogućavaju uočavanje i spoznaja originalnosti vlastitog načina razmišljanja i pronalaženje drugačijih rješenja. Kod učenika oštećena sluha i /ili govora to znači puno više - razvijanje pozitivnog stava prema sebi, ali i prihvaćanje okoline na potpuno drugačiji način. Više nije u prvom planu teškoćaveć, naprotiv, djetetova sposobnost kreativnog izražavanja.

U verbotonalnoj rehabilitaciji i odgojno-obrazovnom procesu osigurava se najviši stupanj motiviranosti, jer se u dobroj mjeri koriste svi faktori koji motivacijski tijek vode u pozitivnom smjeru što dovodi do poticanja kreativnosti. Verbotonalna metoda temelji se na rehabilitacijskim optimalama koristeći polisenzoričke stimulacije, a razvija rehabilitacijsko-edukacijske metode koje potiču kreativnost. Najznačajnije su: fonetski ritmovi, dramatizacija i kultura govora.

Fonetska ritmika je naziv za posebne rehabilitacijske postupke u verbotonalnoj metodi koju čine stimulacije pokretom i glazbene stimulacije. Programi su u funkciji razvoja slušanja, govora i jezika, a u postavljanju zadataka poštuju se prirodni slijed stupnjeva govornog razvoja. Cilj je ovih programa razvijati slušanje (u skladu s cjelokupnom multisenzorikom) i, pomoću pokreta, govoreni jezik (akustičke i jezične komponente), komunikaciju i sposobnost učenja. U glazbenim stimulacijama služimo se glazbenim vrednotama koje nam služe u obradi osnovnih strukturalnih elemenata govora, a to su: ritam, melodija, tempo, pauza, dinamika (Guberina, 2010; Šmit, 2001; Šmit, 1993). Glazbene stimulacije se provode s ciljem da, putem glazbenih vrednota (ritma i melodije), omogućе djetetu oštećena sluha i djetetu s govorno-jezičnim teškoćama produkciju govora sa svim njegovim strukturnim razinama. Fonetski ritmovi su vrlo važan dio rehabilitacijskog programa prema verbotonalnoj metodi za djecu oštećena sluha i djecu s govorno-jezičnim teškoćama. Oni imaju osobitu funkciju da djetetu, koristeći govorne strukture zasnovane na ritmu brojalica i na tjelesnom ritmu, omogućе dobar izgovor i dobru percepciju govornih glasova.

Cilj stimulacija pokretom je razvoj slušanja i govora, koji se realizira na temelju zakonitosti o povezanosti tijela – slušanja – pokreta i govora (Guberina, 2010; Pintar, 2006; Pintar, 1983). Stimulacije pokretom i glazbene stimulacije potiču kod učenika oštećena sluha i/ili govora kreativnost koja ih dovodi do umjetničkog stvaralaštva. Pokretom, plesom i glazbeno-ritmičkim izričajem, ostvarujući umjetničke težnje, učenicima učitelji zajedno s rehabilitatorima izražavaju ljepotu govora, melodije i pokreta.

Dramatizacija predstavlja dinamičan i aktivan način rehabilitacije i učenja. Ona kroz igru djeci pomaže pri sagledavanju određenog problema iz drugog kuta, dok raspodjela uloga omogućava učeniku gledanje na situaciju očima druge osobe. Neki od rehabilitacijskih i odgojno-obrazovnih učinaka dramatizacije : širenje vokabulara, razvijanje komunikacijskih vještina te razvijanje analitičkog razmišljanja i koncentracija (Dulčić, Pavičić Dokoza, Bakota, Šimunović, Košćec, 2013).

Osnovna zadaća nastave kulture govora je poticati i razvijati učenikovu komunikacijsku sposobnost, što se u prvom redu odnosi na razvoj spontanog govornog izraza koji predstavlja osnovu kvalitetne komunikacije. Osim toga, cilj je razvijati kulturu pravilnog pisanja i pisani izraz, dakle, cjelovito razvijati jezične sposobnosti i vještine u svakodnevnom sporazumijevanju koje predstavljaju najveću poteškoću u ovoj populaciji učenika (Dulčić, Pavičić Dokoza, Bakota, Čilić Burušić, 2012).

Drugi važan zadatak nastave kulture govora je kultiviranje govornog izraza na fonetskoj razini, što uključuje pravilnu artikulaciju glasova, slogova i riječi. Poseban doprinos očituje se u razvoju govora sa zastupljenim parametrima govornih vrednota (Dulčić, Pavičić Dokoza, Bakota, Čilić Burušić, 2012). Oštećenje jednog sustava automatski se odražava na poremećaj spaciocecije (proprioceptivni, vidni put, slušno osjetilo, vestibularno osjetilo, taktilni osjet). Verbotonalni učitelj likovne kulture može dobro pripremljenim i osmišljenim zadacima poticati polisenzoričke stimulacije. Često se koristi glazba koja, uz rehabilitacijski učinak, ima i značajnu ulogu u razvijanju kreativnosti. Korištenjem različitih osjetila učenici lakše uočavaju, razvrstavaju, oblikuju i spajaju informacije te im daju smisao i pohranjuju ih u trajno znanje. Da bi vizualno mišljenje bilo potpunije i kvalitetnije, kod učenika je nužno poticati sposobnosti vizualnog opažanja.

Poticanje kreativnosti osigurava najviši stupanj motiviranosti. Temeljno obilježje verbotonalne metode jest da se, rehabilitacijskim postupcima koji su implementirani i u odgojno–obrazovne sadržaje, potiče potiču motiviranost i kreativnost učenika oštećena sluha i /ili govora te stvaraju uvjeti za kvalitetno inkluzivno obrazovanje.

Bez obzira na to je li riječ o djetetu sa ili bez teškoća ili, pak, darovitom djetetu, kreativnost je temelj uspješnog procesa učenja. Razvoj kreativnosti omogućava uočavanje i poticanje djetetovih „jakih“ strana, što je važan preduvjet za kasniji odabir zanimanja i njegov kvalitetniji život uopće.

LITERATURA

- Bouillet, D., Bijedić, M. (2007) Rizična ponašanja učenika srednjih škola i doživljaj kvalitete razredno-nastavnog ozračja, *Odgojne znanosti*, 9 (2), str. 113–132.
- Christidou, V., Tsevreni, I., Epitropou, M., & Kittas, C. (2013) Exploring Primary Children's Views and Experiences of the School Ground: The Case of a Greek School. *International Journal Of Environmental And Science Education*, 8(1), str. 59-83.
- Davies, D., Jindal-Snape, D., Collier, C., Digby, R., Hay, P., Howe, A. (2013) Creative learning environments in education-A systematic literature review. *Thinking skills and creativity*, Vol. 8, str. 80-91.
- Dulčić, A., Pavičić Dokoza, K., Bakota, K., Čilić Burušić, L. (2012) *Verbotonalni pristup djeci s teškoćama sluha, slušanja i govora*. Zagreb: Artrezor.
- Dulčić, A., Pavičić Dokoza, K., Bakota, K., Šimunović Z., Košćec G. (2013) *Od teškoća do kaleidoskopa mogućnosti*. Zagreb: Artrezor.
- Guberina, P. Ur.: Crnković, V., Jurjević-Grkinić, I. (2010) *Govor i čovjek: Verbotonalni sisitem*. Zagreb: Artrezor naklada.
- Jeffrey, B., Woods, P. (1996) [online]. *Creating Atmosphere And Tone In Primary Classrooms*. Dostupno na: <https://www.questia.com/> [24. kolovoza 2015.].
- Konvencija o pravima djeteta*: Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 12/1993.
- Konvencija o pravima osoba s invaliditetom*: Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 6/2007., 3/2008., 5/2008.
- Lau, K. W., Lee, P.Y. (2015) The use of virtual reality for creating unusual environmental stimulation to motivate students to explore creative ideas: *Interactive learning environments*, 23(1), str. 3-18.
- Pintar, V. (1983) *Stimulacije pokretom za razvoj govora u verbotonalnoj metodi: skripta*. Zagreb: Centar SUVAG.
- Pintar, V. (2006) *Ritmičke stimulacije pokretom: skripta*. Zagreb: Poliklinika SUVAG.
- Šmit, M. B. (1993) *Muzičke vrednote u funkciji osnovnih strukturalnih faktora govora: skripta*. Zagreb: Centar SUVAG.
- Šmit, M. B., (2001) *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid.